

**Силабус навчальної дисципліни
“Релігієзнавство”**

<p>Ступінь вищої освіти – бакалавр Освітньо-професійна програма Міжнародні економічні відносини Семестр: 3 Кількість кредитів: 5 Мова викладання: українська Підсумковий контроль – диференційований залік Форма проведення занять – лекції, практичні заняття</p>	
--	--

Назва курсу	Релігієзнавство
Викладач	Чупрій Леонід Васильович
Контактний тел.	0979467844
E-mail:	Chupriy2006@ukr.net
Електронна версія курсу	https://moodle.dpu.edu.ua/course/view.php?id=1356

Коротка анотація до курсу

Метою навчальної дисципліни «Релігієзнавство» є формування у студентів системних знань про становлення феномену релігії у світі в його історичному розвитку і на сучасному етапі, розуміння дискусійного стану проблеми національної та релігійної ідентичності, ознайомлення з широкою палітрою ідей представників зарубіжної та української суспільно-політичної думки стосовно взаємозв'язку феномену релігії та політичних процесів в нашій державі.

1. Схема навчальної дисципліни

Схема дисципліни

Години/ семестр	Тема, план	Форма заняття та діяльності	Результати навчання	Вага оцінки (кількість балів)
------------------------	-------------------	------------------------------------	----------------------------	--------------------------------------

11 год.	<p>Тема 1: Теоретико-концептуальні засади дослідження релігії.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Релігієзнавство як наука. 2. Історія формування поняття «релігія» як наукового концепту. 3. Релігійний світогляд, його особливості 4. Історія розвитку релігії 	<p><i>Семинар:</i> Тести, робота в групах, дискусія, усне опитування, підготовка презентації за тематикою самостійного вивчення дисципліни</p>	<p>Вивчити основні наукові підходи до вирішення проблеми релігійності. Зрозуміти як відбувалося формування та розвиток провідних наукових концепцій релігії. Охарактеризувати специфіку конструктивістського (конвенціонального) підходу в дослідженні релігійності. Вияснити які існують сучасні форми релігійної ідентифікації.</p>	6 б.
11 год.	<p>Тема 2: Основні типи релігій.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Первісні релігійні вірування 2. Національні релігії. 3. Політеїстичні вірування 4. Монотеїстичні релігії. 5. Сучасні релігійні вірування 	<p><i>Семинар:</i> Тести, робота в групах, дискусія, усне опитування, підготовка презентації за тематикою самостійного вивчення дисципліни</p>	<p>Охарактеризувати специфіку основних концепцій релігії, знати їх суть та історію формування. Проаналізувати зміст основних підходів до визначення релігії в західних, російських та українських дослідженнях. Зрозуміти сутність поняття, основні види та основні функції релігійної свідомості</p>	6 б.
11 год.	<p>Тема 3: Релігійна ідентичність та її зв'язок з політичними процесами.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Становлення ідентичності як результат процесу соціалізації. 2. Релігійна соціалізація особистості: етапи, чинники, наслідки. 3. Релігійна ідентичність як складова релігійної культури. 4. Зв'язок релігійної соціалізації із політичними процесами 5. Релігійна ідентичність та її взаємозв'язок з етно-національною ідентичністю.. 	<p><i>Семинар:</i> Тести, робота в групах, дискусія, усне опитування, підготовка презентації за тематикою самостійного вивчення дисципліни</p>	<p>Розкрити особливості релігійної ідентичності. Вивчити як відбувалося становлення культурної ідентичності і як вона пов'язана з процесом соціалізації особистості. Проаналізувати специфіку релігійної соціалізації. Визначити етапи релігійної соціалізації. Розкрити значення сім'ї, освіти, громади у процесі релігійної соціалізації особистості. Охарактеризувати складові релігійної ідентичності: релігійну належність, конфесійну ідентичність, етно-конфесійну ідентичність.</p>	6 б.

11 год.	<p>Тема 4: Кризові явища в сучасному релігійному житті і проблема ідентичності.</p> <p>1. Криза традиційної релігійності та церковності як загроза збереження ідентичності.</p> <p>2. Еволюція віровчення, культової і позакультової діяльності традиційних конфесій в контексті протистояння модернізму та фундаменталізму.</p> <p>3. Боротьба за збереження ідентичності як одна з детермінант релігійного конфлікту.</p> <p>4. Релігійна толерантність як основа міжконфесійного діалогу і як загроза ідентичності.</p>	<p><i>Семинар:</i> Тести, робота в групах, дискусія, усне опитування, підготовка презентації за тематикою самостійного вивчення дисципліни</p>	<p>Вияснити причини кризи традиційної релігійності і її зв'язок із проблемою збереження ідентичності. Розкрити вплив боротьби модернізму і фундаменталізму на еволюцію віровчення, культової і позакультової діяльності релігійних конфесій. Вивчити сутність конфлікту ідентичностей у сфері релігії як виду соціальних конфліктів. Вияснити, чому необхідна підтримка толерантності у міжконфесійних відносинах і чому вона є основою релігійної культури.</p>	6 б.
11 год.	<p>Тема 5: Історія становлення релігійних ідей в Україні, починаючи від княжої доби і до здобуття незалежності.</p> <p>1. Розвиток етнічних та релігійних процесів у княжий період та польсько-литовську добу.</p> <p>2. Етно-релігійні процеси та формування української ідентичності у період появи козацтва та існування козацької державності.</p> <p>3. Національно-релігійні процеси в Україні з кінця XVIII до початку XX ст.</p> <p>4. Національно-релігійні процеси в Україні в XX ст. до набуття незалежності.</p>	<p><i>Семинар:</i> Тести, робота в групах, дискусія, усне опитування, підготовка презентації за тематикою самостійного вивчення дисципліни</p>	<p>Зрозуміти, яким чином відбувалося формування протоукраїнської етнокультурної та релігійної спільності на території Київської Русі, Великого князівства Литовського і Речі Посполитої. Розглянути основні аргументи на користь концепції, яка розглядає козацтво як інтегруючий чинник українського суспільства у XVI-XVIII ст. Вивчити, яким чином відбувалося національно-релігійні процеси на українських етнічних землях у складі трьох імперій з кінця XVIII до початку XX ст. Виявити взаємозв'язок етно-культурних та релігійних процесів в</p>	6 б

			Україні в ХХ ст. до набуття незалежності.	
11 год.	<p>Тема 6: Специфіка української релігійно-культурної ідентичності і чинники, що вплинули на її формування.</p> <p>1. Роль християнства та православної церкви у формуванні українського народу.</p> <p>2. Подвійна (етнічна і конфесійна) ідентичність та лояльність українців.</p> <p>3. Наслідки входження окремих українських регіонів до складу різних етно-конфесійних та цивілізаційних спільнот в контексті збереження регіональних особливостей.</p> <p>4. Значення релігійної ідентичності для процесів національної консолідації українців в межах окремих історичних періодів.</p>	<p><i>Семинар:</i> Тести, робота в групах, дискусія, усне опитування, підготовка презентації за тематикою самостійного вивчення дисципліни</p>	<p>Проаналізувати специфіку і конфесійну структуру сучасного українського етносу.</p> <p>Вияснити, чому і як релігія та церква виступають чинниками консолідації або дезінтеграції українського етноса.</p> <p>Розглянути специфіку подвійної (етнічної та конфесійної) ідентичності та лояльності українців.</p> <p>Вияснити, яким чином на ідентичність українців впливає та обставина, що наша країна розташована на кордоні між цивілізаціями.</p> <p>Охарактеризувати основні регіональні особливості етно-культурної та релігійної ідентичності українців.</p>	6 б
12	<p>Тема 7: Взаємозв'язок політичних і конфесійних процесів.</p> <p>1. Релігія як фактор політичної стабілізації.</p> <p>2. Релігія і національно-політичні рухи.</p> <p>3. Державно-правове регулювання релігійних процесів.</p> <p>4. Конфесійна структура населення України та її зв'язок із політичними факторами.</p>	<p><i>Семинар:</i> Тести, робота в групах, дискусія, усне опитування, підготовка презентації за тематикою самостійного вивчення дисципліни</p>	<p>Вивчити та з'ясувати, чому державна влада є одним з головних факторів взаємодії політики і релігії.</p> <p>Охарактеризувати релігійну єдність як фактор політичної стабілізації.</p> <p>Розглянути види правового статусу релігійних організацій в системі державно-правових режимів.</p> <p>Знати специфіку основних релігійних і національно-політичних рухів в Україні.</p> <p>Вміти розкрити конфесійну структуру населення України.</p>	6 б
12 год.	<p>Тема 8: Вплив релігійних процесів на формування</p>	<p><i>Семинар:</i> Тести, робота в групах,</p>	<p>Вияснити, якими є чинники розвитку української громадянської,</p>	6 б

	<p>національної ідентичності у незалежній Україні.</p> <p>1. Особливості і чинники розвитку української громадянської, національної і релігійної ідентичності на сучасному етапі.</p> <p>2. Регіональний вимір національно-релігійних процесів в Україні.</p> <p>3. Перспективи ПЦУ як автономної української православної церкви в контексті отримання томосу.</p> <p>4. Глобалізація як загроза «розмивання» культурної ідентичності українців.</p> <p>5. Проблеми національно-релігійних меншин в Україні на сучасному етапі.</p>	<p>дискусія, усне опитування, підготовка презентації за тематикою самостійного вивчення дисципліни</p>	<p>національної і релігійної ідентичності на сучасному етапі (культурні, політичні, релігійні тощо). Розглянути регіональну специфіку національно-релігійних процесів у сучасній Україні. Проаналізувати специфіку боротьби за автономну українську православну церкву у контексті укріплення незалежної української державності. Охарактеризувати глобалізацію як потенційну загрозу «розмивання» етнокультурної ідентичності українців. Вияснити правовий статус національних та релігійних меншин у сучасній Україні.</p>	
--	---	--	--	--

2. Формат курсу - Очний (заочний)

3. Компетентності, які мають бути сформовані в результаті опанування навчальної дисципліни «Релігієзнавство»:

Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

4. Результати навчання:

Відповідально ставитися до професійного самовдосконалення, усвідомлюючи необхідність навчання впродовж усього життя, проявляти толерантність та готовність до інноваційних змін.

Демонструвати знання про стан досліджень міжнародних економічних відносин та світового господарства у міждисциплінарному поєднанні із політичними, юридичними, природничими науками.

5. Обсяг курсу

Вид заняття	Загальна кількість годин (денна)
лекції	26 год.

семінарські заняття	24 год.
самостійна робота	97 год.
індивідуально-консультац. робота	

Технічне й програмне забезпечення/обладнання – мультимедійне забезпечення.

Неформальна освіта Не передбачена

6. Політика оцінювання

Політика щодо дедлайнів та перескладання: Завдання, які виконуються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (- 1,5 балів / - 2,5 бали). Перескладання модулів відбувається із дозволу дирекції ННІ / Факультету за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

Політика щодо академічної доброчесності: Письмові роботи перевіряються на наявність плагіату і допускаються до захисту із коректними текстовими запозиченнями не більше 20%. Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів).

Політика щодо відвідування: Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання.

Загальна система оцінювання курсу	Виконання всіх видів навчальних робіт впродовж семестру /диференційований залік – 50/50%
Вимоги до письмової роботи	Вивчення окремих питань, що передбачені для самостійного опрацювання. Оцінюється робота з тими матеріалами, які не задіяні в виконанні здобувачами вищої освіти домашніх завдань. Це матеріали, включені в перші два пункту розділу додаткові навчальні матеріали. Оцінка проводиться за складовою системи, в тому числі: коментарів до певних тем з зазначених матеріалів; реферату, написаного студентом за однією з зазначених навчальних матеріалів обсягом до 10 сторінок формату А4 (обов'язково розробити до реферату презентації – не менше 7 слайдів) за запропонованою тематикою. Тематика для написання реферату обирається здобувачем вищої освіти самостійно зі списку.
Практичні заняття	Практичні заняття проводяться здобувачами вищої освіти згідно з розкладом занять у відповідності з планами практичних занять на основі опрацювання лекційних матеріалів, основної та додаткової літератури (наприклад: тестовий контроль, звіт про виконану самостійну роботу, демонстрація практичної навички, тощо). Поточний контроль (засвоєння окремих тем) проводиться у формі усного опитування або письмового експрес-контролю на лекціях та практичних заняттях, у формі виступів здобувачів вищої освіти з доповідями при обговоренні навчальних питань на семінарських заняттях. При оцінці роботи здобувача вищої освіти на практичному занятті враховується: відвідуваність занять, активна і продуктивна участь на семінарських заняттях, вивчення основної і додаткової літератури, своєчасне здавання всіх завдань.
Умови підсумкового контролю	Підсумковий семестровий контроль з дисципліни є обов'язковою формою контролю навчальних досягнень здобувачів вищої освіти. Він проводиться у письмовій формі у вигляді семестрового екзамену (за чотири рівневою шкалою оцінювання). Терміни проведення підсумкового семестрового контролю встановлюються графіком навчального процесу, а обсяг навчального матеріалу, який виноситься на підсумковий семестровий

контроль, визначається робочою програмою дисципліни. Сумарна кількість рейтингових балів за вивчення дисципліни за семестр розраховується як сума балів, отриманих за результатами поточного контролю та балів, отриманих за результатами підсумкового семестрового контролю. Максимальна сума балів за семестр складає 100 балів.

Підсумковий контроль здійснюється під час проведення навчальних занять і має на меті перевірку засвоєння здобувачами вищої освіти навчального матеріалу. Форми оцінювання поточної навчальної діяльності стандартизовані і включають контроль теоретичної та практичної підготовки. Загальна система оцінювання – остаточна оцінка за поточну навчальну діяльність виставляється за 3-ри бальною (національною) шкалою. Участь у роботі впродовж семестру/ залік – 50%/50% за 100-бальною шкалою.

Здобувач вищої освіти відвідав усі практичні семінарські заняття і отримав не менше, ніж 25 балів за поточну успішність.

Максимальна кількість балів, яку може набрати студент за поточну навчальну діяльність для допуску до заліку становить 50 балів. Мінімальна кількість балів, яку повинен набрати студент за поточну навчальну діяльність для допуску до екзамену становить 25 балів.

7. Рекомендована література

Основна:

1. Плахтій М. П., Сулятицька Т. В. Релігієзнавство: навчальний посібник. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2023. 168 с.
2. Матвієнко О. Релігієзнавство: навчально-методичні рекомендації (для студентів за спеціальністю 033 «Філософія») / Оксана Матвієнко; Навчально методична серія «Кафедра філософії»;– Ужгород: В-тво УжНУ «Говерла». 2020. – 39 с.
3. Етнополітичні чинники консолідації сучасного українського суспільства / ред. кол. О. Рафальський (голова), В. Войналович, М. Рябчук. К.: ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України. 2020. 336 с.
4. Козловець М. А. Національна ідентичність в Україні в умовах глобалізації: Монографія / М. А. Козловець, Н. М. Ковтун. К.: ПАРАПАН, 2019. 348 с.
5. Кривицька О.В. Демаркаційні лінії в етнополітичному просторі України [монографія] / О.В. Кривицька. – К.: ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2019. 328 с.
6. Білий О. Глобалізація і культурна ідентичність: український вимір / О. Білий, О. Гомілко, С. Лозниця та ін.; [Відп. ред. О. Білий]. К. : Наукова думка, 2020. 277 с.

Допоміжна

1. Богдановський І. В. Філософський аналіз феномену нетрадиційної релігійності: соціальний і психологічний аспекти: монографія. – Ірпінь: Видавництво Національного університету ДПС України, 2020. 373 с.
2. Бодак В. Культурна соціалізація особистості та роль релігії в її формуванні // Релігія та Соціум. – Чернівці: Чернівецький національний університет, 2019. № 1 (3). С. 66-71.
3. Верховцева І. Г. Церковно-освітня діяльність в українському Подунав'ї наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст. // Науковий щорічник «Історія релігій в Україні». – Львів: Інститут релігієзнавства – філія Львівського музею історії, 2021, № 23-1. С. 453-460.
4. Войналович В. А., Кочан Н. І. Релігійний чинник етнополітичних процесів у Галичині: повоєнна радянська доба і сучасність. К.: ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2020. 408 с.
5. Курас І. Ф. Етнополітологія. Перші кроки становлення. К.: Генеза, 2022. 736 с.

6. Мадей Н. Феномен конфесійної ідентичності в українському суспільстві // *Духовність. Культура. Нація*. Зб. Наук. статей. Випуск 4. – Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2021. С. 158-165.

7. Маринович М. Проблема збереження релігійної ідентичності в умовах відкритого суспільства // *Громадянське суспільство як здійснення свободи: центрально-східноєвропейський досвід*. Львів, 2022. С. 219-224.

8. Филипович Л. О. Релігія і нація в суспільному житті України і світу / Л. О. Филипович, М. Ю. Бібій, В. Є. Єленський; [За ред. Л. О. Филипович]. К. : Наукова думка, 2021. 287 с.

9. Черниш Н. Й. Ідентичності в сучасній Україні та стратегії їх вивчення // *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна «Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи»*. 2019. № 941. С. 100-110.

Інформаційні ресурси:

1. Антропологічний код української культури і цивілізації (у двох книгах) О. О. Рафальський (керівник авторського колективу), Я. С. Калакура, В. П. Коцур, М. Ф. Юрій (науковий редактор). Київ. ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2020. Книга 1. Електронний ресурс. – Режим доступу: https://ipend.gov.ua/wp-content/uploads/2020/10/antropolohichniy_kod_book1.pdf.

2. Енциклопедія історії України: <http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?C21COM=F&I21DBN=EIU&P21DBN=EIU>.

3. Етнічний вимір соціокультурних перетворень / Фадєєв В. Б., Носова Г. Ю., Багінський В.В., Попов Б. В. Електронний ресурс. – Режим доступу: https://www.filosof.com.ua/BIBLIO/Fadejev_Monogr.pdf.

4. Офіційний сайт українського центру економічних та політичних досліджень ім. Разумкова (представлені результати досліджень громадської думки, діаграми, кількісні показники, наводяться дані порівняльних досліджень): www.useps.org.

5. Сайт Інституту політичних та етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАНУ: <https://ipend.gov.ua>.

6. Сміт Е. Національна ідентичність (пер. з англ.). Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://litopys.org.ua/smith/smi.htm>.

7. Статистичні матеріали Держкомстату України: www.ukrstat.gov.ua.

8. Студентська бібліотека наукової літератури: <http://www.studfiles.ru/all-vuz/879/folder:2208/>.

9. Суперечності ідентичностей в Україні та шляхи їх регулювання в контекстах політики громадянської консолідації української нації / Аналітична доповідь. – К. : ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2015. Електронний ресурс. – Режим доступу: https://ipend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/superechnosti_193.pdf.

10. Україна та проект «руського мира» : аналіт. доп. / С. І. Здіорук, В. М. Яблонський, В. В. Токман [та ін.]; за ред. В. М. Яблонського та С. І. Здіорука. Електронний ресурс. – Режим доступу: https://shron1.chtyvo.org.ua/Zdioruk_Serhii/Ukraina_ta_proekt_russkoho_myra.pdf

11. Чорноморець Ю. Сучасні проблеми з релігійною ідентичністю: трагедія православ'я. Електронний ресурс. Режим доступу: risu.org.ua/ua/index/monitoring/society_digest/42544/.

Міжнародні видання:

1 Міжнародна база наукових статей:

<https://journals.sagepub.com/action/doSearch?filterOption=allJournal&AllField=sociology>.

2 Журнали з політології та інших гуманітарних наук (JSTOR Art & Science I): www.jstor.org.

3 Журнали видавництва Cambridge University Press: <https://www.cambridge.org/core>

4 Журнали видавництва Oxford University Press:
http://www.oxfordjournals.org/our_journals.

5 Колекція наукових часописів видавництва «Ельзевір»: <http://www.sciencedirect.com>.

6 Jansen T. European Identity and/or the Identity of the EU / T. Jansen // In T. Jansen (ed.) Reflections on European Identity: European Commission Forward Studies Unit. – 1999. – P. 27-36. –Електронний ресурс. – Режим доступу: http://www.pedz.uni-mannheim.de/daten/edz-mr/pbs/00/european_identity_en.pdf.